

Nr 73.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Driftbudgeten.

Andra huvudtiteln.

1:o) **Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar.** I propositionen nr 163 har Kungl. Maj:t (bilaga 1, punkt 1, s. 3—5 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 2 mars 1945) föreslagit riksdagen medgiva, att den i avlöningsstaten för fångvårdsstyrelsen uppförda anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må under budgetåret 1944/45 överskridas med högst 9 600 kronor.

I gällande avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen har ifrågavarande anslagspost upptagits med 86 500 kronor.

I årets statsverksproposition (II ht. s. 71 ff.) ha lämnats vissa uppgifter rörande fångvårdsstyrelsens under senare år alltmer ökade arbetsbörda. För att tillgodose det på grund härav ökade personalbehovet hos styrelsen har för nästa budgetår äskats ett belopp av 12 000 kronor till förstärkning av styrelsens personal (II ht. s. 76). Då den sålunda begärda anslagsökningen avser att tillgodose ett personalbehov, som föreligger redan nu, har departementschefen ej funnit anledning till erinran mot att fångvårdsstyrelsen beredes möjlighet att för samma ändamål överskrida den i innevarande års stat uppförda anslagsposten till icke-ordinarie personal med erforderligt belopp. Riksdagens bemyndigande har ansetts böra utverkas att medgiva överskridande av posten med 9 600 kronor.

Utskottet

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att den i avlöningsstaten för fångvårdsstyrelsen uppförda anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må under budgetåret 1944/45 överskridas med högst 9 600 kronor.

2:o) **Inköp av inventarier till egendomen Sörbyn m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 5 och 6) föreslagit riksdagen att till Inköp av inventarier till egendomen Sörbyn m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 74 000 kronor.

I anslutning till förslag om anvisande av ett investeringsanslag till förvärv av egendomen Sörbyn i Hörnefors socken, Västerbottens län, för inrättande av en jordbrukskoloni för fångar huvudsakligen från de nordliga länen (jfr punkten 3:o nedan) har Kungl. Maj:t åskat medel för inlösen av de å egendomen befintliga levande och döda jordbruksinventarierna för anskaffande av möbler m. m. till den nya kolonien, för täckande av kostnader för egendomens värdering samt för istandsättning av de för anstaltsbyggnader avsedda boningshusen. Det sammanlagda medelsbehovet uppgår till 74 000 kronor, vilket belopp ansetts böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Utskottet, som vid följande punkt tillstyrker medelsanvisning för förvärv av egendomen Sörbyn för fångvårdens räkning, har ej funnit anledning till erinran mot det för inköp av inventarier m. m. beräknade medelsbehovet. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må till *Inköp av inventarier till egendomen Sörbyn m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett reservationsanslag av 74 000 kronor

Kapitalbudgeten.

Statens affärsverksfonder.

3:o) **Förvärv av egendomen Sörbyn.** I propositionen nr 163 har Kungl. Maj:t (bilaga 7, punkt 1, s. 49—56 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 2 mars 1945) föreslagit riksdagen att till Förvärv av egendomen Sörbyn å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 kronor.

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av frågan om anslag till fångvårdsanstalterna anmälades (II ht. s. 99), att utredning påginge om förvärv för fångvårdens räkning av egendomen Sörbyn i Hörnefors socken, Västerbottens län, i syfte att där inrätta en fångkoloni samt att denna fråga komme att föreläggas riksdagen i särskild proposition. Sedan utredningen slutförts, ha domänstyrelsen och fångvårdsstyrelsen underställt ärendet statsmakternas prövning. I skrivelse den 29 december 1944 har sålunda domänstyrelsen hemställt om medgivande till markbyte mellan kronan samt Mo

och Domsjö aktiebolag, vilket bolag är ägare av ifrågavarande egendom, ävensom till inköp av en mindre jordbruksfastighet, Håknäs 5¹⁴, belägen inom egendomens gränser. Fångvårdsstyrelsen har i skrivelse den 8 januari 1945 hemställt om anslag för bestridande av de kostnader som äro förenade med förvärven och med anordnandet å egendomen av en fångkoloni.

Domänstyrelsens framställning anmäles i särskild proposition av chefen för jordbruksdepartementet. I fråga om de närmare villkoren för överlåtelsema må här framhållas, att kronan enligt ett med Mo och Domsjö aktiebolag träffat preliminärt bytesavtal har att till bolaget erlægga 25 000 kronor såsom mellangift för det högre uppskattningsvärde, som bolagets bytesområde anses representera i förhållande till kronans bytesområde, att enligt ett likaledes preliminärt träffat köpeavtal köpeskillingen för fastigheten Håknäs 5¹⁴ bestämts till 10 000 kronor, att egendomen Sörbyn enligt bytesavtalet skall tillträdas den 14 mars 1945 samt att av denna egendom endast inägomarken jämte byggnader är avsedd att ställas till fångvårdsstyrelsens disposition. I nyssnämnda proposition har även intagits vad fångvårdsstyrelsen anført till motivering för att förlägga en fångkoloni till egendomen Sörbyn.

I sin skrivelse den 8 januari 1945 har *fångvårdsstyrelsen* meddelat, att den planerade kolonien skall kunna mottaga 20 å 30 kolonister. Styrelsen understryker, att egendomen Sörbyn genom sitt läge, den goda bebyggelsen och de rikliga arbetsuppgifter, som stå till buds, synes synnerligen väl lämpad för ändamålet. Enligt styrelsens mening bör kolonien tills vidare anknytas till centralfängelset i Härnösand och i första hand avses för intagna som ha att avtjäna långa frihetsstraff. Med hänsyn till att Sörbyn för närvarande disponeras såsom förläggning för utlännningar finner styrelsen emellertid i viss mån osäkert när egendomen skall kunna tagas i anspråk för fångvårdsändamål. Fångvårdsstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat för budgetåret 1944/45 bevilja *dels* till inköp av inägomark med byggnader till egendomen Sörbyn samt till inköp av fastigheten Håknäs 5¹⁴ ävensom till kostnader för värdering och avstyckning ett investeringsanslag av (60 000 + 10 000 + 4 000) 74 000 kronor, *dels* till inköp av möbler m. m. ett reservationsanslag av 15 000 kronor, *dels ock* till inköp av jordbruksinventarier m. m. ett reservationsanslag av 35 000 kronor.

Över framställningen ha statskontoret och statens utlänningskommission avgivit utlåtanden.

Departementschefen har anført följande.

I sitt den 14 november 1944 avgivna betänkande angående verkställigheten av frihetsstraff m. m. (SOU 1944: 50) har strafflagberedningen framlagt förslag till vittgående ändringar beträffande principerna för verkställighet av frihetsstraff ävensom till därav betingade reformer av anstaltsväsendet. Förslaget innefattar bland annat att den öppna anstaltsvården skall utvidgas på bekostnad av den slutna. I detta syfte föreslås, att ett antal nya kolonier inrättas, företrädesvis genom att fångvården övertar eller arrenderar lantgårdar; dessa kolonier skola var och en kunna mottaga 20—30 fångar. För Norrland föreslås två kolonier, den ena anknuten till central-

fängelset i Härsösand och omfattande 30 platser, den andra anknuten till kronohäktet i Umeå och omfattande 20 platser.

De principer om bl. a. öppen anstaltsvård som ligga till grund för strafflagberedningens förslag överensstämmer med de strävanden som under senare tid gjort sig gällande på fångvårdens område. Sålunda ha under senare år inrättats ett flertal anstalter och avdelningar av öppen karaktär. Dessa ha emellertid huvudsakligen varit avsedda för specialvård. Å de för vanligt fångförvar avsedda anstalterna finnas öppna vårdplatser vid det såsom jordbruksfängelse disponerade centralfängelset i Mariestad och de därtill anslutna kolonierna Rödjan, Singeshult, Leverstad och Lockerud. Sistnämnda koloni, som är nyinrättad, avses dock att tillsvidare användas såsom provisorisk ungdomsanstalt. För vanligt fångförvar disponeras därjämte delvis en av fångvårdsstyrelsen arrenderad egendom i Åby, Sorunda socken. Det sammanlagda antalet öppna platser för vanligt fångförvar utgör för närvarande omkring 150, varav omkring hälften på kolonier. Någon koloni i anslutning till straffanstalterna i Norrland har hittills icke funnits.

Vid flera tidigare tillfällen har jag uttalat mig för en utökning av den öppna anstaltsorganisationen (jfr II ht. 1944 s. 96 o. 1945 s. 99).

Egendomen Sörbyn är såsom fångvårdsstyrelsen närmare utvecklat ur flera synpunkter synnerligen lämplig för sitt ändamål. Villkoren för överlåtelsen äro enligt min mening också skäliga. På grund härav och då behovet av en fångkoloni för Norrland är trängande, anser jag mig böra förorda, att medel ställas till förfogande för fullföljande av det ingångna bytesavtalet. För sådant ändamål synes emellertid tillräckligt att anslag anvisas motsvarande den mellangift som kronan skall erlägga enligt avtalet eller 25 000 kronor. Bärande skäl att härutöver anvisa medel för överförande till domänverkets markinköpsfond finner jag i likhet med statskontoret ej föreligga.

Vad angår frågan om förvärfv av fastigheten Håknäs 5¹⁴ får jag hänvisa till den proposition, som enligt vad förut nämnts avlättes på föredragning av chefen för jordbruksdepartementet. Enligt denna proposition bör framställning om inköp av ifrågavarande fastighet icke göras för närvarande.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår är det för närvarande osäkert när utlänningsförläggningen å Sörbyn kan nedläggas och egendomen tagas i anspråk för fångvårdsändamål. Med hänsyn till angelägenheten av att egendomen förvärvas för fångvårdens räkning, synes emellertid förvärfvet böra komma till stånd även om utlänningsförläggningen måste bibehållas ännu någon tid. Innan förläggningen nedlägges böra fångar icke utan särskilda skäl överföras till Sörbyn. Egendomens användande såsom utlänningsförläggning bör dock icke hindra att den iordningställes för fångvården.

Den planerade kolonien bör tills vidare avses för intagna, som ha att avtjäna längre frihetsstraff, och anknytas till centralfängelset i Härnösand.

Mot de föreslagna förbättringsarbetena å de båda till anstaltsbyggnader avsedda boningshusen ävensom kostnaderna härför har jag icke funnit anledning till erinran. I avvaktan på att frågan om redovisningen av de för olika statliga ändamål upplåtna statliga jordbruksegendomarna, vilken fråga nu är föremål för ytterligare utredning hos riksräkenskapsverket, vinner en slutlig lösning, böra anstaltsbyggnaderna liksom egendomen i övrigt redovisas å domänfonden. Det för ifrågavarande förbättringsarbeten erforderliga beloppet, 20 000 kronor, torde såsom avseende byggnader, vilka icke avses att tjäna jordbruksdriften, böra anvisas på driftbudgeten. Arbetena synas, såsom nyss nämnts, kunna igångsättas omedelbart utan hinder av att egendomen disponeras såsom förläggning för utlänningar. De arbeten, som i övrigt erfordras för isländsättande av personalbostäder m. m., kunna, i enlighet med vad fångvårdsstyrelsen framhållit, utföras efter hand och kräva icke

särskilda anslag. För täckande av kostnaderna för möbler, inventarier och värdering m. m. ha medel jämväl äskats under driftbudgeten.

I enlighet med det anförda skulle för förvärv av egendomen Sörbyn erfordras 25 000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår.

Utskottet.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om önskvärdheten av en utökning av den öppna anstaltsorganisationen inom fångvården. Egendomen Sörbyn, som för närvarande användes såsom utlänningsförläggning, skall enligt förslaget förvärfvas för fångvårdens räkning och iordningställas såsom koloni för intagna, vilka ha att avtjäna längre frihetsstraff, samt anknytas till centralfängelset i Härnösand. Då behovet av en fångkoloni för Norrland är trängande tillstyrker utskottet, att medel anvisas för ifrågavarande förvärv i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Förvärv av egendomen Sörbyn* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 kronor.

Stockholm den 17 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 81.
